ISKUSTVO FRANCUSKOG SVEĆENIKA KOJI MEĐURELIGIJSKI DIJALOG PODUPIRE DRUŽENJEM S DRUKČIJIMA

Benoist de Sinety, *Naših sedam glavnih grijeha. Bratstvo: jedina moguća politika*. Prijevod Vesna Zovkić, urednik Branko Jurić, dizajn i prijelom Ivana Ibrović. Sarajevo-Zagreb: Synopsis, 2025., 124 str.

Studioznom čitanju ove knjige privukla me okolnost da se bavim dijalogom s muslimanima u BiH u duhu Drugog vatikanskog sabora, ali i što poznam prevoditeljicu koja je članica družbe Malih sestara Isusovih koje žive duhovnost sv. Karla de Foucolda. Bit te duhovnosti je živjeti među muslimanima poštujući ih i dijeleći s njima iste uvjete života. Poznam također urednika dr. sc. Branka Jurića koji je svećenik Vrhbosanske nadbiskupije, sada na službi ravnatelja Katoličkog školskog centra (KŠC) u Tuzli, te tehničku urednicu Ivanu Ibrović koja je katolička vjernica u mješovitom braku s muslimanskim teologom u Sarajevu.

Urednikov Predgovor i dijaloško djelovanje

Branko Jurić u Predgovoru (str. 7-9) ističe da je osobno upoznao autora Benoista de Sinetyja u Marseillu. Svjestan „iritirajućih klikabilnih naslova“, ovaj naslov i djelo smatra prikladnim jer autor „upozorava na opasnost i suludost ekstremnih i isključivih stavova, bez obzira čuje li ih se s desna ili s lijeva“. Iako situacija Crkve u Francuskoj i kod nas nije ista, jedan od zajedničkih izazova je „kako kršćani i muslimani mogu graditi kulturu susreta i biti u službi bratstva u podijeljenom svijetu“. Slažući se s autorom da je Bog želio razlike među ljudima, podupire njegov poziv na izlazak iz individualizma. Žali što populističke stranke potiču podjele u društvu te se u tu svrhu služe i vjerskom retorikom. „Sijačima mržnje i nepodnošljivosti plješću čak i neki među nama koji se smatraju vjernicima. U ime nacije gazi se Bog i čovjek. Ne osjeća se miris evanđelja, već neugodan zadah duhovne svjetovnosti.“ Pozdravlja autorovu inicijativu što se ovom knjigom bori protiv fundamentalizama i isključivosti te zove na stvaranje solidarnog i bratskog društva. Za to je potrebna ljudska i vjernička poučljivost.

Branko Jurić rođen je u župi Prozor 1988. Srednju školu završio je u KŠC Travnik, teologiju studirao na KBF u Sarajevu. Đakonski praktikum obavljao je u korizmi god. 2013. u Travničkom sjemeništu gdje je pratio oživljeno zanimanje hodočasnika za grob sluge Božjeg Petra Barbarića. To ga je inspiriralo da napiše *Križni put s Petrom*

Barbarićem. U kratkom razmatranju za dvanaestu postaju ističe kako su uz Petra na samrti bili prisutni njegov brat fra Marko, hercegovački franjevac, i rektor sjemeništa. U uvodu za trinaestu postaju ističe kako je fra Marko pola stoljeća kasnije kao nepokretni starac s jedanaest franjevaca ubijen i spaljen pokraj širokobriješkog samostana. U popratnoj molitvi ističe da i danas ljudi umiru zbog nasilja, mržnje i neprihvaćanja različitosti te moli oprost i obraćenje za one koji čine zlo. Za vrhbosanskog svećenika zaređen je u sarajevskoj katedrali 29. lipnja 2013.

Specijalizirao je moralnu teologiju u Rimu na Alfonsianumu gdje je doktorirao god. 2021. s disertacijom „Ekumenski izazovi moralne teologije. Doprinos Bernharda Häringa" (*Le sfide ecumeniche di teologia morale. Il contributo di Bernhard Häring*, knjiga cjelovito tiskana). Za istog izdavača s Krzysztofom Bielinskim i Filomenom Sacco napisao je novu knjigu o nenasilnim podupirateljima mira (*Artigiani nonviolenti di pace. Una speranza per l'umanità*, u tisku). U vrijeme njegova studija u Rimu, u Napulju je održan 20. i 21. lipnja 2019. znanstveni skup o zadaći teologije u svjetlu apostolske konstitucije pape Franje *Veritatis gaudium* iz god. 2017. Sam Papa razložio je na tom skupu svoju viziju teologije, a organizatori su vrlo brzo tiskali na talijanskom sva izlaganja u obliku knjige već 2019. Dali su joj privlačan naslov „Sa svim brodolomima povijesti. Teologija nakon *Veritatis gaudium* u kontekstu Mediterana". Doktorandica crkvene povijesti na Gregoriani Loredana Fabijanić i Branko Jurić preveli su knjigu na hrvatski, a urednik B. J. predložio je na tiskanje Dubrovačkoj biskupiji pod vodstvom ondašnjeg biskupa mons. Mate Uzinića. Predgovoru hrvatskom izdanju nadležni biskup dao je naslov: „Pozvani smo ne povisivati ograde, nego produživati stolove" (str. 11-15). Hrvatsko izdanje tiskano je 2021. i urednik je među srodne priloge stavio cjelovi tekst konstitucije *Veritatis gaudium,* zatim govore pape Franje i velikog imama Ahmada Al-Tayyeba o ljudskom bratstvu te izlaganje profesora Franjevačke teologije u Sarajevu fra Ivana Šarčevića „Mjesto i uloga teologije u Crkvi i društvu u svjetlu konstitucije VG". Profesor crkvene povijesti na Teologiji u Rijeci dr.sc. Marko Medved prikazao je predstavljanje hrvatskog izdanja ove knjige 22. studenog 2021. na portalu *Polis.ba* (šest stranica – uvid 31. 10. 2025.).

Branko Jurić jedan je od urednika zbornika *Teologija u dijalogu* koji je god. 2023. izdala Kršćanska sadašnjost u Zagrebu, a predstavljen je 24. srpnja 2023. u Lovranu uz podršku mons. Mate Uzinića koji je sada riječki nadbiskup.

God. 2024. Branko Jurić imenovan je ravnateljem Katoličkog

školskog centra Tuzla, a od jeseni 2025. i putujućim profesorom moralne teologije na Teološko-katehetskom institutu u Mostaru. Uređuje portal *Fratellanza* koji je dijaloški usmjeren. U *Fratellanzi* od 6. listopada 2024. objavljen prijevod teksta Fabija Biaggia, dotajnika Dikasterija za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja. Povod je bilo drugo izdanje hrvatskog prijevoda knjige Benoista de Sinetyja, *Treba dignuti glas - Prihvat migranata, poziv na hrabrost*. Knjigu je prevela s francuskog s. Vesna Zovkić, a izdala ju je Hrvatska biskupska konferencija i Isusovačka služba za izbjeglice u Zagrebu. To prvo izdanje predstavljeno je 26. svibnja 2022. a jedan od predstavljača bio je bosanski franjevac bibličar Stipo Kljajić. S. Vesna govorila je o svojemu iskustvu susretanja s migrantima u sjevernoj Africi i Hrvatskoj.

Dijaloško razmišljanje francuskog svećenika o vjernicima u pluralnom društvu

Uvodu je dao naslov „Hirovita vremena" (str. 11-15). Najavljuje knjigu sa sedam „hirova" ili trendova koji su glavni grijesi u podijeljenom društvu.

1. *„A meni da ne bude žao Ninive?" – Izaći iz individualizma* (17-30).

Mlade koji se osjećaju usamljeni, ekstremisti „Islamske države" privlače i pretvaraju u nasilnike. Iako je propala Islamska država, mladi na društvenim mrežama traže pomoć za autonomiju, kako bi se razvili u zasebne individue ili osobe. Biblijski Jona ovdje je prikazan kao sebični prorok koji je ozlojeđen što se Bog ne brine za njegov sitni interes. Autor prikazuje svoj susret sa stranim izbjeglicom kojemu je savjest progovorila da nadiđe svoj sebični interes u zemlji gostoprimstva. Ljubazan susret sa svećenikom promijenio ga je na bolje. Iz drugih sličnih zgoda autor postavlja dijagnozu da društvo radi na ugađanju našim potrebama umjesto da u nama budi osobu. Iznoseći primjer gimnazijalca koji traži da ga zovu ženskim imenom zato što se osjeća žensko, autor smatra da takve osobe treba saslušati, ali im trebamo pomagati da prođu kroz etape sazrijevanja kako ne bi podlijegale modi, nego istinski tražile sebe u Bogu: „Vjernik je uvijek upućen na susret zato što mu se posredovanjem drugoga otkriva Bog u neizmjernoj raznolikosti stvorenoga svijeta. Bez bratskog susreta, nema istinskog društva" (30).

2. *„Zar sam ja čuvar brata svoga?" – Prekinuti krug nasilja"* (31-46).

Poglavlje počinje izbornim sloganom Francuske stranke zelenih 2021. koji su pozvali na davanje glasova mlađima od pedeset godina

jer su stariji krivi za onečišćenje planeta. Plakat je brzo povučen zbog ogorčenog negodovanja javnosti. Autor to uzima kao ilustraciju za podjele u današnjem društvu. Primjerom prvog ubojstva u Bibliji, kada je stariji brat Kain ubio mlađega Abela, autor osvjetljuje kako su razlike koje je Bog dao pretvorene u podjele. Isus je svojom smrću i uskrsnućem objavio da je zajedništvo moguće i zove na bratstvo koje je moguće u njemu i po njemu. Donosi primjer mladića koji se u Francusku doselio god. 2002. iz Gabona, diplomirao vanjsku trgovinu i jednoga dana 2011. pozvao ovog svećenika na restoranski ručak da proslave njegovo prvo zaposlenje. Konobar ih je predugo držao na čekanju za stol zbog crnčeve boje. On je svećeniku predložio: „Pusti, Benoist. Navikao sam. Jednostavno ne žele da budem na vidljivu mjestu" (35). Na žalbu majki crnkinja čiji su se sinovi u pariškim župama spremali za krizmu i od svojih bijelih drugova dobivali podrugljiv prigovor, neka ne jedu svinjetinu jer da su po korijenu muslimani, svećenici su postali svjesni da je rasizam zakonom zabranjen, ali da osobe drukčije boje svakodnevno trpe najrazličitije diskriminacije. Premda je jednakost proglašena i zagarantirana zakonom, zapravo je nema. Autor žali što u Francuskoj pobornici pokreta „budni - *woke*" diskriminatorski postupaju prema većini. Time je svaka osoba svedena na neku konačnu ulogu koja poriče složenost pojedinca i narušava njegovu slobodu. Navodi svoje iskustvo s mladim katoličkim volonterima koji djeci doseljenika pomažu učiti za školu. Za vrijeme jednog posjeta Ahmetovoj majci ističe: „Došli smo kao stranci, od sada smo bližnji" (40). Ako ne idemo za tim da čujemo patnju drugoga, barbarstvo će neizbježno uzeti maha i mjesto braće i sestara jedni drugima postajemo neprijatelji. Za nas kršćane ljubav je kada pomažući drugoga ljubimo kao Gospodin Isus. Ona uključuje i opraštanje uvrediteljima, ali put praštanja počinje priznavanjem krivnje. Navodi primjer iz Mostara gdje je za vrijeme ratnog sukoba s Bošnjacima jedan Hrvat skrivao muslimanke. Za takvo postupanje potrebna je otvorenost za transcendenciju jer je „bez transcendencije naš moral sveden na moraliziranje" (45).

3. *„Neka vaša riječ bude 'da', ako je 'da'; 'ne', ako je 'ne'. – Preustroj politike"* (47-58).

Autor prihvaća uvjerenje mnogih pojedinaca u Francuskoj da su za vrijeme pandemije Covida 19 nosioci vlasti namjerno lagali građanima kako bi farmaceutskim firmama pomogli u rasprodaji cjepiva. Uvjeren je da odluke vlastodržaca različitih razina ne proizlaze iz brige za opće dobro, nego iz interesa njihove kaste. Jedni se

vode načelom da narodu treba reći ono što žele čuti – dodvoravaju se. „Znanstvenim diskusijama nije mjesto na televiziji kojoj je više do gledanosti nego do istine“ (53). Navodi rečenicu pape Franje iz rujna 2015. da se narod sastoji od skupa osoba koje imaju savjest i ne treba ih lažno štedjeti onoga što navodno ne žele čuti. Hvali kancelarku Angelu Merkel koja je 2015. omogućila da se više od milijun izbjeglica integrira u njemačko društvo pronašavši stabilan i trajan posao. Isusova izreka o „da, da“ i „ne, ne“ iz Mt 5,37 inspiracija mu je na vjernost danoj riječi.

4. *'Daj mi piti' – Iznova se učiti dijalogu* (59-70).

U ovom poglavlju autor se zalaže za razmjenu mišljenja u društvu, bez anatemiziranja onih koji drukčije razmišljaju. Kao katolik ponosan je što je Drugi vatikanski sabor u svojim dokumentima izostavljao anatemu svima koji bi se usudili drukčije naučavati. Za uzor stavlja susret sv. Franje Asiškog i sultana god. 1219. u Egiptu. Oni nisu jedan drugoga obratili na svoju vjeru, ali su se susreli i bili spremni učiti iz susreta. Osiromašujemo sami sebe ako se susrećemo samo s onima s kojima dijelimo isto ili slično mišljenje. Žali što na istom teritoriju koegzistiraju dvije Francuske koje se međusobno ne poznaju. Navodi jednu ulicu u devetnaestom okrugu Pariza gdje migranti leže na smrdljivim ležajevima i zagađuju okoliš osobama koje prolaze na posao. Jedna gospođa žalila se tom svećeniku na takve migrante - i pokajnički priznala kako želi da oni odu. Autor zaključuje kako razumije frustraciju urednih Francuza i zaključuje: „Da bismo iz toga izašli, postoji samo jedan put: povratak dijalogu“ (66). Inspiracija su mu Isusov razgovor s Samarijankom i poziv pape Franje na opremanje djece za dijalog u enciklici *Fratelli tutti*.

5. *'Dajte caru carevo' – Obnova sekularnosti* (71-85)

Počinje s incidentom o karikaturama Muhameda u Danskoj god. 2005. koji je izazvao nasilja muslimanskih ekstremista u Francuskoj. Podsjeća da je zakon o sekularnosti države god. 1905. trebao postati faktor harmonije i to je funkcioniralo stotinjak godina. Žučne rasprave pobudile su muslimanske srednjoškolke koje su htjele dolaziti u školu pokrivene glave u znak svojega vjerskog identiteta. Državna vlast izdala je god. 2004. propis da je to zabranjeno. Pri tome „svaki tabor maše zastavom sekularnosti“ (74). Istaknuvši kako se u današnjoj Francuskoj normalnim građaninom smatra onaj koji ni u što ne vjeruje, autor upozorava kako se sekularnost pretvorila u odsutnost vjere i pita: „Mislimo

li da vrijeđanjem svih muslimana, mirnih građana, a ne krvoločnih ubojica, gestom za koju znamo da ih pogađa, doista poštujemo duh sekularnosti? Mislimo li stvarno da ćemo slogu vratiti na takav način?" (78-79). Žaleći se na lijeve i desne pobornike diskriminacije protiv muslimana u Francuskoj, autor ih optužuje da sanjaju o povratku bijele i katoličke Francuske. U Isusovu pozivu na davanje caru careva i Bogu Božjega (Lk 20,25), on vidi inspiraciju za vjerničko ublažavanje sekularizma.

6. *'Moj duh neće biti zauvijek u čovjeku'. – U skladu sa stvorenim svijetom* – (87-101)

Autor na početku iznosi susret sa skupinom mladih na jednom trgu u Parizu koji su natpisima i svojim tijelima protestirali protiv zagađivanja prirode. S tugom uočava kako je nakon prvog grijeha čovjek izgubio sposobnost vladati prirodom kao što Bog vlada, služenjem, a ne samoposluživanjem. Napretkom znanosti ljudi su naučili pokoravati prirodu sebi, što ih dovodi do oholosti i nijekanja Boga. Božji savez s Nooom (Post 8,14-21) autor tumači kao brigu za prirodu. Naše zajedničko poslanje na zemlji je voditi brigu o prirodi i živim bićima, kako ne bismo vukli u propast zajedničku budućnost ljudskog roda. Žali što se Crkva tihim odobravanjem industrijskog i ekonomskog razvoja radije prilagođavala jakima „umjesto da dopusti da preko nje odjekuje glas slabih" (96). Pozitivan odjek enciklike *Laudato sì* među pripadnicima različitih religija, pa čak i ateistima, dokazuje da se vjera i znanost mogu dopunjavati: „One mogu udruživati snage, a da pritom jedna drugoj ne oduzimaju mjesto" (98). Ovu encikliku autor naziva pjesmom nade i vapaj siromaha udružen s vapajem prirode.

7. *'Učinit ću vas ribarima ljudi' - Katolici, doista* (103-118)

Poglavlje počinje s autorovim pristankom da na hodočašće mladih katolika primi i skupinu zanatlijskih učenika koji su imigrantskog porijekla. Djeca imigranata priredili su pjesmu na poznatu melodiju s pozivom: „Naši roditelji dali su život za vaše roditelje. A da pokušamo biti braća?" Katolički mladići proglasili su to miješanjem politike u hodočašće: „Ne samo da su mladi katolici odbili ispruženu ruku. Oni su tu ispruženu ruku doživjeli kao napad" (105). Zatim autor iznosi kako je 2018. upoznao gay mladića Patricka koji je katolik i žalio se na izrugivanje ljudi u protestnoj povorci: „Hoćemo posao, nećemo gay brakove!" Ovaj svećenik s tugom napominje: „Crkva je isključila dio svoga naroda. Božja stvorenja danas vjeruju da ih ona ne želi" (106). Iz događaja Duhova (Dj 2,1-12) on

čita potrebu različnosti uz jedinstvo vjere. Crkva nije stvorena da svijetom vlada, nego da mu služi, njezino poslanje je u predlaganju, a ne u nametanju (109). U postupcima prema moralno rubnima kao što je Patrick Crkva se često ponaša poput starijeg sina u Isusovoj paraboli o rasipnom sinu jer je taj stariji i besprijekorni sin smatrao kako je samo on dostojan očeve ljubavi (112). Crkva se gubi kada postaje buržoaska ili pristaje uz marksističke teze. Drugi vatikanski potvrdio je da Crkva treba osluškivati očekivanja ljudi našega vremena, svih ljudi i svih očekivanja. Krist nas poziva da preuzimamo rizik gubitka onoga što smo uspjeli sačuvati kako bismo pronašli ono što je izgubljeno (114-115). Upozoravajući na potrebu razdvajanja društvenog konzervativizma od istinskog katoličanstva, autor poziva na biblijske rizike i zajedništvo različitih.

U Zaključku (119-123) autor ističe da je bit kršćanstva vjera u Isusa Krista koja se živi u susretanju s drugima. Protiv grešnog čuvanja Crkve kao institucije autor predlaže da iskreno živimo ono što propovijedamo. Autoritet Riječi koju smo primili ne bismo trebali miješati s osobnim autoritetom. Prihvaćanjem da budemo ljudi, dopuštamo Duhu Svetome da kroz nas preobražava svijet.

Zaključna preporuka

Autor se služi kratkim i razumljivim rečenicama koje je prevoditeljica vješto prevela na čitak hrvatski. Čar je knjige u isprepletanju događaja iz autorova pastoralnog djelovanja u Francuskoj i poticaja pape Franje na ljudsko bratstvo i njegovanje prirode kao zajedničkog blaga ljudske zajednice. Čitajući ovu knjigu, osjetio sam se ponosan i radostan što sam katolik i što u Crkvi imamo ovakvih pastoralnih djelatnika. Zato je od srca preporučam svima koji žele sve više postajati katolici u našem životnom prostoru.

Mato Zovkić, profesor emeritus